

Program för
utveckling av
barn- och
familjetjänster

REGERINGENS
SPETSprojekt

Lapsi ja perhe keskipisteenä

Ditt Sinun
ÖSTERBOTTEN | POHJANMAASI

Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosstrategia vuosina 2017-2020

Strategian tarkoitus

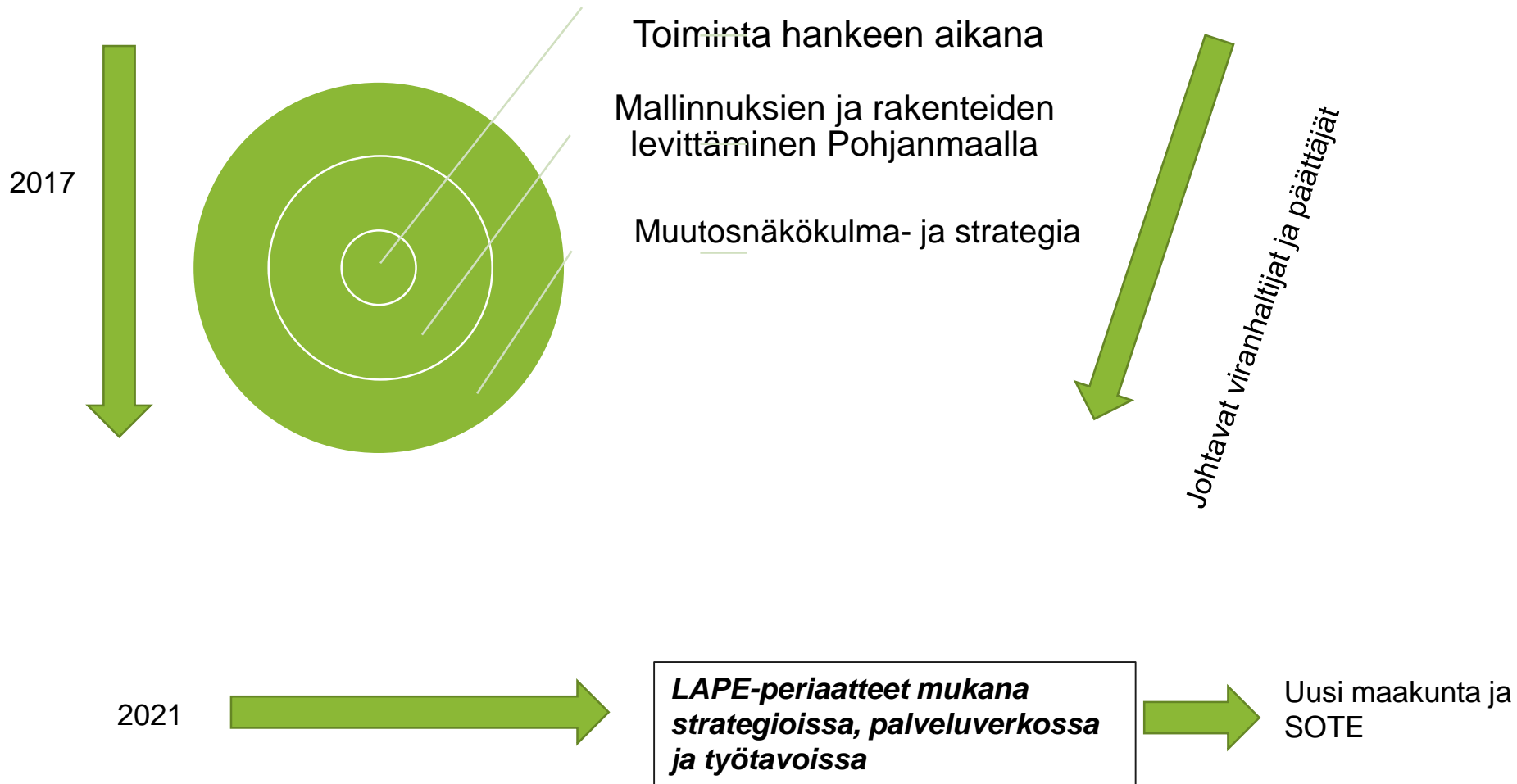
- Levittää olemassa olevia ja juurruttaa hyviä työmalleja, joita on kehitetty maakunnan LAPE-muutosohjelmassa, sekä tarvittaessa ottaa käyttöön uusia malleja
- Vahvistaa lasten ja perheiden osallisuutta
 - Juurruttaa lapsinäkökulmaa tulevaisuuden rakenteissa
 - Lisätä henkilökunnan osaamista sekä tukea tietoon perustuvaa kehittämistä
 - Edistää sosiaali- ja terveydenhoidon integrointia sekä perus- ja erityispalvelujen integrointia
 - Koulu, varhaiskasvatus
 - Sosiaali- ja terveydenhuolto
 - Kolmas sektori

Vuosina 2017-2018 muutosohjelma LAPE on toiminut Pohjanmaalla tavoitteena luoda lapsi- ja perhekeskeisiä palveluja.

LAPE-muutostrategian tavoitteet

- Luoda edellytyksiä uusien rakenteiden ja työmallien juurruttamiseksi käytännön työssä.
- Sitouttaa käytännön työntekijöitä, johtoa sekä palveluiden käyttäjiä.
- Kouluttaa ja tukea esimiesten ja käytännön työntekijöiden muutostyötä.
- Pohjanmaan maakunta oppivana organisaationa
- Vahvistaa esimiesten muutososaamista keinona ja tukena integratiivisen toimintatavan juurruttamiselle

LAPE-muutos Pohjanmaalla

Miten muutosta tehdään?

- Kaikessa kehitystyössä tulee esiin jonkinlaista muutosvastarintaa
- Muutosvastarinta perustuu mm. pelkoon uusia asioita kohtaan ja haluttomuuteen muuttaa totuttuja kuvioita
- Henkilökunta ja esimiehet tarvitsevat tietoa muutosprosesseista ja osaamista muutosprosessien ohjaamisessa ja johtamisessa itsenäisesti.
- Henkilökunnan tulee vahvistaa osaamistaan esim. muutosprosessien johtamisessa perheissä ja johtajien tulee vahvistaa osaamistaan muutosten johtamisessa työpaikoilla.

Lasten hyvinvointi yhteisenä tavoitteena

- Tulevan työn tavoitteena on pystyä luomaan toimivia palveluketjuja, jotka ovat joustavia sekä lasten ja perheiden tarpeisiin muokattuja.
- Esimerkkejä palvelumuodoista ja erilaisista hyvistä käytännöistä löytyy seuraavalta dialta.
- Vasemmalla akselilla on esimerkkejä palveluista, jotka kattavat lähes 100 % lapsista Suomessa. Siellä on toisin sanoen valtava resurssi huomata lapsia, jotka voivat huonosti, oikeilla menetelmillä, hyvällä käytännöllä ja yhteisellä perusnäkemyksellä omasta työroolista.
- Toisella akselilla oikealla on palveluihin kohdistuvia vaatimuksia, ts. monimuotoisuus ja monimutkaisuus kasvaa mitä enemmän siirrytään oikealle. Tämän lisäksi apua tarvitsevien lapsien määrä laskee. Henkilökunnan määrä laskee, kun palvelujen vaatimukset lisääntyvät.
- Samanaikaisesti erikoistumisen ja erityistietojen tarve lisääntyy.

Integraatio ja hyvät käytännöt

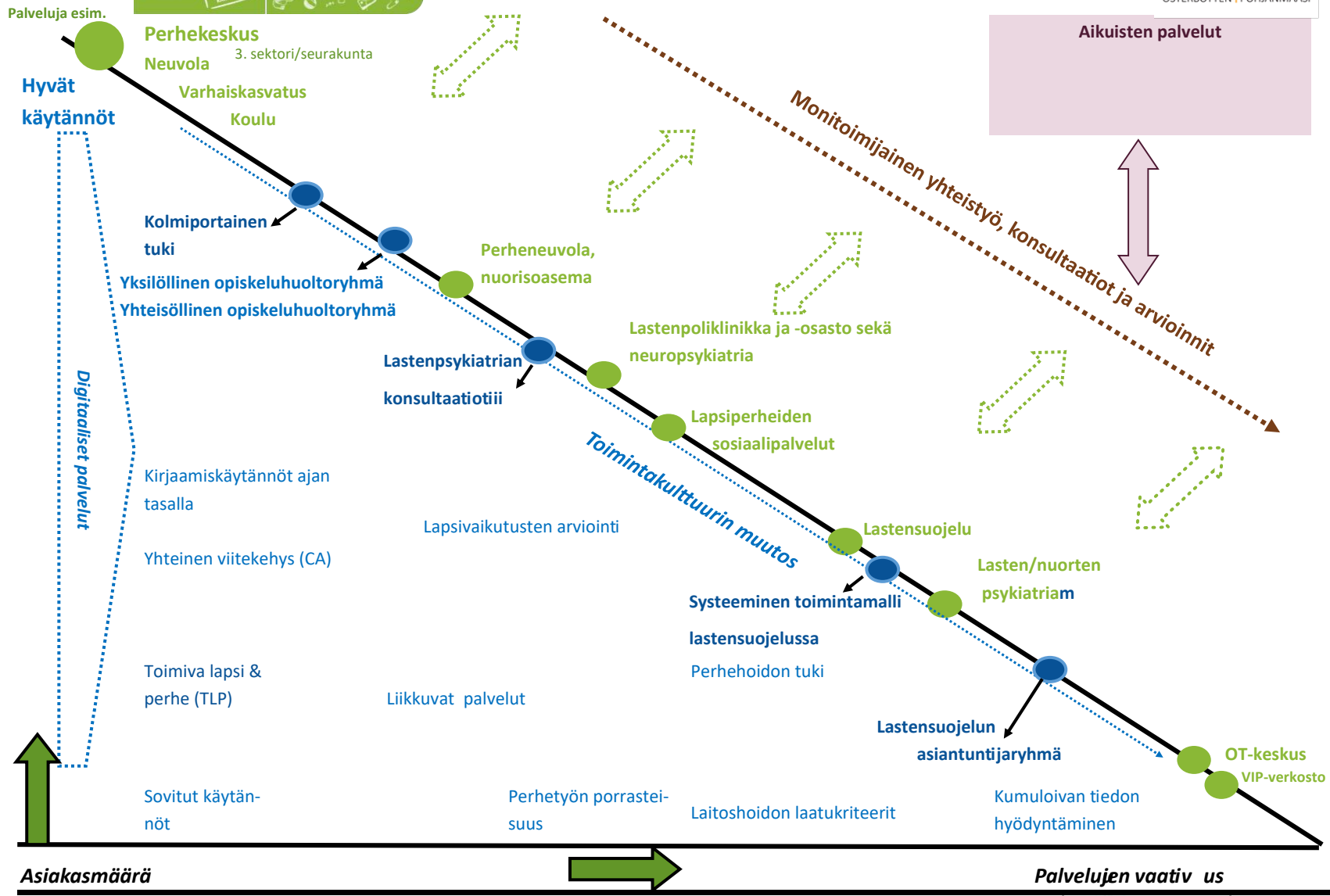
REGERINGENS SPETSprojekt

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

Hyvät käytännöt

LAPE
Terveystieteiden tutkimuskeskus

Ditt Sinun ÖSTERBOTTEN | POHJANMAASI

Kehitystarpeet ja kokonaisuudet vuonna 2019

- SISOTE-strategia (sivistys, sosiaali- ja terveydenhoito)
- Palvelun järjestäminen perhekeskusmallin mukaisesti
- Integroivia toimintamuotoja (yhteistyötä perus- ja erityispalvelujen välillä)
 - Lastensuojelun kehittäminen
 - Vaativimman erityisen palvelun koordinointi (OT-keskus yhteistyöalueella)

Siltaustoimintoja tukena työssä vuonna 2019 ja eteenpäin

- LAPE-akatemiaa, oppimisfoorumeita
- Koulutuksia, esim. systeemisen toimintamallin käyttöönottoa lastensuojelussa
- Työryhmiä maakunnan tasolla
- Muutosagentin tukea ja työtä SOTE-valmistelussa
- Yhteyksiä korkeakouluihin ja yliopistoihin osaamisen lisäämiseksi
- Ohjausta, valmennusta
- Kunnallisia LAPE-ryhmiä (lapsi- ja perhe-ryhmiä)

Edellytyksiä muutoksen luomiseen

- Keskimäärin 80 prosenttia suunnitellusta muutostyöstä tehdään kolmen vuoden sisällä.
- Kun menetelmä on otettu käyttöön, on kolme keskeistä tekijää, jotta muutostyö onnistuu:
 - Käytännön työntekijöiden osaaminen
 - tukea antava organisaatio
 - tehokas johtaminen
- Henkilökunnan valinta, koulutus ja ohjaus ovat tärkeitä osia juurruttamisprosessissa.

Edellytyksiä muutoksen luomiseen

- Tukea antava hallinto **uudelleenjakaa** tarvittaessa resursseja ajan, talouden ja henkilökunnan muodossa. On tärkeää, että organisaatiossa on **myönteinen asenne uuden ajattelua ja osaamisen kehittämistä** kohtaan sekä korkea valmius muutoksia varten.
- Juurruttamistyötä johtavan täytyy noudattaa adaptiivista johtajuutta, ts. olla tarkkakuuloinen ja sopeutua kollegoiden ja muiden käsityksien mukaan.
- Pitää osata perustella muutosta, ymmärtää miten vaikeaa on luopua totutusta työtavasta uuden työtavan puolesta ja vakuuttaa epäileviä työntekijöitä.

Sosiaalihuollon teesit

Viisi teesiä Pohjanmaan maakunnalle lasten- ja perhepalveluiden sosiaalihuoltoon

- Jotta voidaan luoda kustannustehokkaita, asiakas-keskeisiä ja tietoon perustuvia palveluja, nämä viisi toimenpidettä tulee huomioida kun rakennetaan maakunnan sosiaalihuolto.

- 1. Maakunnan tulee vahvistaa, tukea ja kehittää systeemisiä toimintamuotoja sosiaalihuollossa.**
- 2. Sosiaalihuoltolain juurruttaminen pitää järjestelmällistä ja sen tulee olla tasaista maakunnan alueella.**
- 3. Lasten osallisuuden toteuttamiseksi palvelukokonaisuuksissa tarvitaan struktuureita ja johtamista.**
- 4. Maakunta tarvitsee hyvin kehittyneen toimintamallin perhetyöhön, ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä korjaavaan perhetyöhön**
- 5. Kehittää perhehoitoa ensisijaisena lasten sijoituspaikkana kodin ulkopuolella**

1. Systeminen sosiaalihoito

- Systemisiä työmenetelmiä tarvitaan yleisissä palveluissa lapsiperheille, kehitysvammaisille, kotouttamisessa, lastensuojelussa
 1. Monitoimisuus palvelutarpeiden arvioinnissa, ts. Eri ammattilaisia, sekä lapsi, perhe ja lähiverkosto otetaan järjestelmällisesti mukaan tukimuototarpeiden arviointiin.
 2. Parityö sosiaalihoitossa, esim.
 - a. Perhetyöntekijä/sosiaaliohjaaja-sosiaalityöntekijä
 - b. Aikuissosiaalityöntekijä-lastensuojelun sosiaalityöntekijä
 - c. Sosiaalityö vammaishoitossa-yleisissä palveluissa lapsiperheille
 - d. Yhteisiä kotikäyntejä, yhteisiä tavoitteita palvelusuunnitelmassa ja tiedonvaihtoa.
 3. Parityötä eri sektoreiden yhteysaloilla, esim.
 - a. Sivistys-SOTE (oppilashuolto -sosiaalihoito)
 - b. Päihdehuolto –lasten- ja perheiden palvelut
 - c. Lasten/nuortenpsykiatria-lastensuojelu

Systeminen lastensuojelu

- Esimerkki systeminen toimintamalli
- Tiimityö (roolin jako ja ammattitaito)
- Perheterapeuttiset elementit toiminnassa

2. Työ sosiaalihuoltolain (shl) mukaan

- Palvelua shl:n mukaan tulee tarjota ensisijaisesti lapsiperheille ellei ole ilmeisiä syitä lastensuojelutoimenpiteisiin tai oikeutta palveluun jonkin toisen erityislainsäädännön mukaan
- Sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarjonta pitää tarkentaa ja kehittää. Esimerkiksi
 - kotipalvelua
 - perhetyötä
 - keskustelutukea
 - tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa
- Palvelutarpeen arvioinnin prosesseja lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain mukaan tulee tarkentaa
 - myös yhteistyökumppaneille
- Palveluarviointeja yhteistyössä perheen ja lähiverkoston kanssa.
- Työn kehitystä shl:n mukaan, tukena THL (sosiaalihuollon

3. Osallisuuden rakenteet

- Osallisuus tarjoaa asiakaskeskeistä palvelua → asiakas sitoutuu tarjottavaan tukeen.
- Osallisuus ei ole staattinen vaan muuttuva työympäristön ja työn tehtäväpuitteiden mukaan.
- Osallisuus syntyy vuoropuhelussa ja siitä pitää neuvotella jokaisessa tilanteessa ja edellyttää, että lapset saavat kokea ajatusten vaihtoa, yhteistä ymmärrystä ja luottamusta → **osallisuusstrategia työpaikalla.**
- Osallisuus voidaan mitata eri **osallisuusasteikoilla**. Työpaikoilla tulee olla selvät tavoitteet ja ilmaistu strategia, mikä sopii omaan työympäristöön, esim. Shiers.
- Joskus haasteena on löytää ”oikea” tapa osallistaa lapsia ja nuoria, siksi tarvitaan **menetelmiä ja menetelmäosaamista.**
- Työkulttuurin muutos, osallisuus merkitsee myös sitä, että valtasuhde siirtyy → valmius uudelleenarvioida omaa lähtötapaa/työtapaa → **koulutuksia, keskustelufoorumeja**
- Tämä vaatii resursseja ajan ja tiedon muodossa sekä johdon aktiivista tukea.

Lasten oikeus osallisuuteen säädetään lainsäädännössä ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa
Esimerkiksi:
- Suomen perustuslaki
- Lastensuojelulaki
- Sosiaalihuoltolaki

3. Esimerkki lasten osallisuuden rakenteesta ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä

Toimiva lapsi ja perhe- menetelmä

- TLP-menetelmä kunnan peruspalveluissa; lasten ongelmien ehkäisy ja hyvinvoinnin edistäminen - yli sukupolvien siirtyvien ongelmien ehkäisy
- Työhön, jossa kohdataan vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmia, väkivaltaa, työttömyyttä ja taloudellisia vaikeuksia, jotka ovat riskitekijöitä myös lasten kehitykselle ja mm. Työttömyyden ja syrjäytymisen ylisukupolvisuudelle
- TLP:n keskeisenä tavoitteena on ehkäistä ongelmien ylisukupolvista siirtymistä, kehittää lasten ja nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä edistäviä palvelumalleja osaksi kuntien strategiaa, rakennetta ja toimintaa
- Haasteena luoda palveluihin ja hallintoon ylisektoraaliset lasten ongelmia ehkäisevän ja heidän hyvinvointiaan edistävän työn rakenteet

4. Hyvin toimiva perhetyö vähentää lastensuojelun tarvetta ja sijoituksia.

1. Kiikku- vauvaperhetyön uudelleen käynnistäminen ja vahvistaminen maakunnassa

- varhainen apu ja tuki perheille, jossa alle 1-vuotias vauva - ennaltaehkäisevää hoitotyötä

2. SHL:n mukainen perhetyö; varhainen tuki perheille - ennaltaehkäisevää ja matalan kynnyksen apua

- riittävät resurssit perhetyön tekemiseen

- interventiot ja työmenetelmät määritetty ja kuvattu, vaikuttavuus ja mittarit tiedossa

- monitoimijainen arviointi, jotta perhe saa tarvitsemansa palvelut ja avun = yhteinen näkemys ja tieto miten toimitaan ja kuka toimii

3. Lastensuojelun tehostettu perhetyö

- perhetyön sisällöt, menetelmät ja mittarit

5. Perhehoidon kehittäminen

Perhehoidon volyymin kasvattaminen, joka tähtää laitoshoidon paikkojen ja kustannusten vähentämiseen

1. Monikulttuurisen perhehoidon kehittäminen Pohjanmaalla

- lapsella on oikeus säilyttää yhteys omaan kulttuuriin, uskontoon ja äidinkieleen (LsL 50§)

-monikulttuuristen perheiden rekrytointi perhehoitajiksi

-PRIDE-koulutus perhehoitajille, jossa mukana monikulttuurisuus osio

- monikulttuuristen lasten tarpeiden huomioiminen perhehoidon sijoituksissa

2. Perhehoitajille tarjottavan suunnitelmallinen tuki ja arviointi

- alkutuki 1-2 vuotta

- perustuki 3. vuodesta eteenpäin

- kohdennettutuki (täydentää tarvittaessa alku- ja perustuen)

- läheissijoitusten tuki